

WILCZE ECHA BESKIDÓW

Wstęp

Podążanie za echem historii, za jej ukrytymi skarbami, jest wyzwaniem. Tropy potrafią wyprowadzić na manowce, mętne i puste głębiny, ale przy odpowiednim nastawieniu kompasu nie ma mowy o zagubieniu. Wertując kartki kolejnych książek, przewodników, wysłuchując opowiadań rdzennych mieszkańców regionu, wcześniej czy później dociera się do światła.

Fraza „*Wilcze Echo*” częściowo nawiązuje do nazwy gminy Wilkowice. Kiedyś używano jej na określenie dźwięku sygnalizującego wykrycie okrętu podwodnego. Cyklem *Wilcze Echa Beskidów* pragnę zabrać Państwa w podróż do odnalezionych przeze mnie statków historycznych i kulturalnych. Na ich pokładach spoczywa konkretna wiedza tematyczna, którą zamierzam w przystępny sposób przedstawiać. To nie będą tylko suche fakty. Nudzie mówimy zdecydowane „nie”! Nie zabraknie szczypty humoru, ciekawostek, nowin i widoków z regionu, bo to właśnie „wiejskie ścieżki” Beskidów, jak pisał *Gustaw Morcinek*, powstały z uśmiechu Pana Boga.

Anna Stolarczyk

Etymologia słowa Beskid i nazewnictwa szczytów górskich z regionu

Nazwa **Beskid**, jak głosi jedna z hipotez, pochodzi od albańskiego słowa *Bješkët*, oznaczającego pierwotnie halę, później górę. Rozpowszechniona została najprawdopodobniej podczas kolonizacji wołoskiej. Jednak w nauce etymologii nazw geograficznych Polski podaje się, że wyraz **Beskid** wywodzi się z pierwotnych, archaicznych form *b(i)eskyd/b(i)esked*, które odpowiadają średnio-dolnoniemieckiemu *beschet(besket)* oraz skandynawskiemu *besked* w znaczeniu „rozdzielność”, „rozdział”, „dział”. Profesor *Mieczysław Miodek* wskazuje motywację znaczeniową – dział wodny wiódł do pasma górskiego i wzniesień.

W naszej okolicy rozpoczynają się szlaki biegnące na **Magurkę Wilkowicką**, **Kozią Górę**, **Klimczok** i **Skrzyczne**, należące wraz z **Czuplem** do Korony Gór Polski. Słowo *magura/magurka*, analogicznie do Beskidu, przyjęto, że należy do nazw geograficznych pochodzenia wołoskiego, zapożyczonych z języka rumuńskiego (*magură*). Etymologicznie ma związek ze słowiańskim, przekształconym słowem *mogyla/mogila* lub *magula*, określającym kopiec, nasyp ziemny. **Czupel** (cypel) oznacza górę o ostrym wierzchołku. Z kolei szczyt **Klimczok**, dawniej *Goryczna Skatka*, został nazwany na cześć działającego tam zbójnika Klimczoka (Klimczaka).

Jaskinie

W naszym regionie jest mnóstwo jaskiń. Wymienię jedynie kilka z nich:

• W Beskidzie Małym:

1. **Wietrzna Dziura** w Magurce
2. **Grota Komonieckiego**
 - W Beskidzie Śląskim:
3. **Szczelina Klimczaku**
4. **Jaskinia Malinowska i Salmopolska**, położone blisko siebie
 - W Beskidzie Żywieckim:
5. **Jaskinia Oblica**
6. **Dymiąca Piwnica**

Źródła:

1. *Słownik etymologiczny nazw geograficznych Polski* – Maria Malec
2. *Przyczynek nazewniczy do historii osadnictwa dorzecza górnego Sanu* – Wojciech Krukar
3. *Słownictwo i nazewnictwo łemkowskie* – Janusz Rieger
4. *Polska z Miodkiem: Beskidy i Bieszczady*, <https://vod.tvp.pl/video/polska-z-miodkiem,beskidy-i-bieszczady,27241879>
5. www.obcyjezykpolski.pl
6. *Słownik etymologiczny języka polskiego* – Aleksander Bruckner
7. *Bieszczady. Przewodnik dla prawdziwego turysty* – Paweł Luboński
8. *Toponomastyka łemkowszczyzny* – Zdzisław Stieber
9. <https://obcyjezykpolski.pl/magura-magurka/>
10. <https://szlakwołoski.eu/kultura-wołoska/dziedzictwo-kultury-wołoskiej/nazewnictwo>
11. *Baza Obiektów Jaskiniowych Polskich Karpat Fliszowych* – Jerzy Ganszer

Wiersz: Toponomastyka i fotorelacja z Magurki

Rozważania nad etymologią nazw geograficznych z naszego regionu pragnę zakończyć tematycznym wierszem i fotorelacją mojego autorstwa z **Magurki Wilkowickiej**. Zdjęcie obok przedstawia spotkanego tam fiołka polnego, którego nazwa ludowa brzmi – *bratek polny*.

Toponomastyka

Moje serce wędruje od **Mesznej**, niegdyś pokrytej mchem,
i z Meszniańskim (Dziadowskim) potokiem do **Wilkowic**
z biegającymi do dziś Młodymi Wilczkami. Przemierza
Bystrą ze źródłem Bystrzanki. Maszeruje na wskroś
Buczkowic, dawniej porośniętych zielonymi buczkami.
Zwiedza tereny **Rybarzowic**, kiedyś ze stawem i rzeką
Żylicą pełną ryb. Podąża minionym echem szczyrkujących
dzwoneczków owieczek ze **Szczyrku**. Przez szlaki **Beskidu**
Małego, Śląskiego i Żywieckiego zmierza wzwyż,
w kierunku szczytów górskich. Może sprawia to
atawistyczny pęd ludu wołoskiego lub bunt zbójników,
że przyjmuję postać niestrudzonego pielgrzyma.
A może to zwykła ucieczka od problemów,

od codziennego zgiełku, od przybierającego
na sile szumu medialnego wokół koronawirusa.
A gdyby tak schować się w **Szczelinie Klimczaka**?
A gdyby tak wspiąć się na pobliską **Magurkę**?
Zostawić wszystko w dole. Na górze wykadrować
bezkres i detal natury. Zapisać w czarodziejski rejestr,
po czym złapać chmurę, spłynąć w kropli *arché*.
Wcale nie jest tyso na tej **Łysej Górze**, gdy
zamiast skarbu Ondraszka odnajdziemy palec Boży.
Anna Stolarczyk

Fauna i flora

Źródła:

1. *Przewodnik Ptaki* – Karel Hudec
2. www.swiatmakrodotcom.wordpress.com
3. *Motyle. Encyklopedia kieszonkowa* – Helga Hofmann, Thomas Marktanner

Makolągwa

Tego ptaka wielkości wróbla spotkałam na przejażdżce rowerowej za strefą przemysłową w **Wilkowicach**. Samiec posiada charakterystyczne czerwone upierzenie na czubku głowy i piersi. Nazwa nawiązuje do koloru główki kwiatu maku, często spotykanego na łąkach i polach. **Makolągwa** na stałe wpisała się w krajobraz obszarów wiejskich. Żywi się głównie nasionami chwastów. Nie jest mocno płochliwa, powiedziałabym wręcz, że makolągwa jest towarzyska, lubi kręcić się w pobliżu ludzkich domostw.

Rusałka kratkowiec

– zwodniczy „demon” (na zdjęciu forma letnia) ostatnio przyleciał w gościnę do naszego ogródka. Nazwa tego motyla ma swoje źródła w mitologii słowiańskiej. Rusałki (słowiańskie demony) przebywały w okolicach leśnych rzek i jezior, ukazywały się młodym mężczyznom jako przepiękne, nagie kobiety. Szybko uwodziły nieszczęśników, po czym zabijały łaskotkami lub zatańczeniem na śmierć.

Naparstnica i motyl polowiec szachownica

To bohaterowie, których możemy spotkać w naszej okolicy, czy choćby – jak w moim przypadku – po drodze do *Chaty na Groniu*. **Naparstnica** jest rośliną bardzo dobrze znaną w ziołolecznictwie, zawiera tak zwane glikozydy, których stosowanie wymaga ścisłego nadzoru lekarza. Wpływa na pracę serca i pęcherza moczowego. **Motyl polowiec szachownica** zawdzięcza swoją nazwę czarno-białemu ubarwieniu, które przypomina pole szachownicy.

Jeżeli chcemy, by motyle częściej do nas przylatywały, warto zasadzić w ogródku roślinę, która je zwabi. „*Motyl krzew*” to **Budleja Dawida**, posiada pachnące kwiatostany o kolorze purpury.

Anna Stolarczyk